

Manifest del mirall

Sobre política, patrimoni i la seva relació amb la cultura.

El que segueix no pretén ser una anàlisi exhaustiva sobre el patrimoni i la política cultural al Berguedà. És, més aviat, un manifest que se situa, frontalment i directa, a la contra d'una certa manera d'entendre el patrimoni i les activitats culturals que se'n deriven. A la contra d'una forma de procedir que denota una certa dosi d'usura cap a qüestions de fons que haurien d'ésser determinants a l'hora d'iniciar qualsevol forma de política cultural.

El grau d'interès en la conservació del patrimoni és un d'aquells elements que millor defineix els col·lectius humans. És un mirall on s'hi pot contemplar el reflex identificador, format per una imatge clara, viva i transparent o per una imatge tacada, fosca i empobrida fins a tal punt que es fa impossible reconèixer-la com a pròpia. Els miralls són perillosos per diverses raons, però, sobretot, perquè no es cansen de recordar la veritat en tota la seva magnitud. Manipulant-los, retornen una imatge deformada i contrafeta, del tot desagradable, que no s'acorda en absolut amb la realitat de les coses. Si se'ls cobreix per a oblidar-los, acaben per reflectir una roba que, al final, acaba per fer-se malbé. Trencats, retornen mil vegades, horriblement esquinçada, la realitat que els circumda.

No se citarà cap lloc del Berguedà en concret. Tot i així, en el discurs s'hi podran trobar referències plenament identificables. Creiem que tal forma de procedir fomenta el joc de la reflexió i la discussió. Permetrà als interessats en el tema considerar-lo en profunditat, segons el lloc que ocupin en la comar-

ca, extreure les seves pròpies conclusions sobre casos particulars i actuar en conseqüència.

La realitat, l'ocultació, la deformació, la fragmentació.

El concepte de patrimoni durant els darrers anys s'ha ampliat considerablement. Actualment, sota la denominació de patrimoni s'hi agrupa tota una sèrie de conceptes que fan que aquest mot hagi assolit en els darrers anys, sobretot a causa dels darrers estudis, un significat més ampli. Partint d'aquesta òptica, es considera actualment que el concepte de patrimoni engloba qualsevol creació humana en relació amb el medi que l'ha produïda o que la sosté. La idea de globalitat present en el concepte de patrimoni suposa un canvi en la percepció tradicional. La realitat berguedana ens demostra en quin estat es troba el patrimoni de la comarca i quina percepció se'n té. Fa més d'un any en el col·loqui sobre "Natura, cultura, turisme i serveis" organitzat per l'Àmbit de Recerques del Berguedà, s'alçaren diverses veus contra l'estat del patrimoni. Ponents i públic coincidiren en punts fonamentals. D'entre ells, es pot extreure la idea que el patrimoni berguedà està desatès en massa casos i, el que és pitjor, mal entès i infravalorat. O, si es prefereix, valorat només a partir del guany que es pot obtenir a través d'ell. Una breu i ràpida mirada demostra que, innegablement, hi ha hagut millores en l'àmbit patrimonial i en la gestió que se'n fa. A tall d'exemple podríem citar algunes intervencions sobre edificis històrics, la creació d'un parc natural, la museització d'estructures industrials o la creació d'un arxiu co-

marcal. Aquestes millores conviuen amb millores insuficients que poden haver satisfet, però que han omès, no es pot saber si involuntàriament, aspectes bàsics que serien capaços de clarificar la relació entre la història de la comarca i la seva gent, en un arc de temps més ampli, més fluït i menys fragmentari que el que es pot deduir en l'actualitat. Es palpa en l'ambient la falta de cura. Gestions mediambientals contràries al sentit comú; inexistència d'accions que facilitin la conservació preventiva d'edificis del barroc, alguns dels quals es veuen amenaçats pel temps i pels homes, a més d'estar sotmesos a restauracions inacceptables; museus que desapareixen sense deixar rastre... Aquestes mostres són, per la seva importància i notorietat, evidències que caldria tractar en profunditat. Del balanç en resulten unes dades alarmants. De la mateixa manera que una planxa metàl·lica quan la doblem fins a fer-la còncava, per l'altra banda es fa convexa, enlluernar-se per allò aconseguit pot impedir veure que hi ha un patrimoni que es perd i que es podria recuperar.

La deformació

La radicalitat en algunes intervencions en el patrimoni arquitectònic fa que hom es plantegi a quin objectiu obeeixen. És evident que els edificis han de ser restaurats. Ben restaurats. I una bona restauració no ha de significar reduir el monument a l'essència d'un estil, depurant-lo de tots aquells elements aliens o, com també succeeix, que la restauració sigui una intervenció per netejar la cara a l'edifici seguint criteris arbitraris, guiats només per la idea de la comoditat. És evident que la sensibilitat que se li suposa a

l'ésser humà no acostuma a manifestar-se en aquesta àrea de les seves activitats. Ens explicarem.

Una restauració massa radical d'un edifici significa porgar, a nivell formal i estructural, les seves parts. D'això se'n deriva l'eliminació de fragments que no corresponen a l'època a la qual es pretén retornar l'edifici, però també se'l priva de trets distintius que els qui habitualment circulen i conviuen en la seva presència identifiquen com a propis. La història adapta els edificis i els dota de vida en contacte amb la població. Al Berguedà, pocs edificis admeten una restauració següent criteris purament estilístics. La prestància arquitectònica és poca i, amb això, només s'aconsegueix reduir-los a la mínima expressió, eliminant els detalls vitals per crear un model que retorna a l'espectador una imatge deformada i imprecisa dels seus béns culturals.

Altres intervencions no es plantegen la viabilitat del monument seguint els criteris que dicta el sentit comú i una conservació de tipus preventiu i, en un exercici inconscient, s'altera la part al·lògena de l'edificació mentre s'afegeixen materials aliens a la seva estètica. Els monuments històrics no admeten que flanquegin les seves portes els materials de construcció seriats que utilitza el món modern.

L'ocultació

L'error és deixar-se portar per la inèrcia i passar per alt les coses. Ningu s'explica encara com pot desaparèixer impunement un museu i ocultar als ciutadans, durant anys, un bé cultural amb una clara orientació comarcal. Els jocs de la política són capaços d'amagar l'ou momentàniament i de netejar l'escena de forma transitòria. Demostrant, en un

JOAN FERRER

exercici sublim d'inoperància, únicament una maldestra capacitat de bastir vagues promeses sense concreció.

Més enllà de tot això, hi ha arxius que sobreviuen, disseminats per la comarca, també ocults, a mercè del temps. Amb ells podria desaparèixer part de la història del Berguedà i, si encara sobreviuen, és gràcies als estudiosos que, gairebé a títol personal, en tenen cura. Llavors ¿quin interès demostra, o millor dit, pot demostrar la població si l'accés al patrimoni cultural li és vedat? El mirall no retorna la imatge, l'interès es dissemina i la nostra supervivència com a col·lectiu amb interès per la cultura està en entredit.

La fragmentació

El patrimoni i les polítiques culturals es poden presentar de forma fragmentada o fragmentària. La fragmentació es produeix quan es

pretén servir els interessos d'una minoria o quan hom s'aproxima a formes parcials d'entendre la relació amb el patrimoni o la gestió d'aquest. Massa vegades hem sentit parlar del turisme com la panacea que ha de salvar la comarca i de la necessitat de conservar el patrimoni, perquè així s'atreu el passavolant. No hi ha cap mal en atreure el turisme, però sí, en pensar en què el patrimoni s'ha de conservar per al turista. La possibilitat de caure en l'especulació del bé cultural o natural es troba en la base d'aquesta idea. Viure i gaudir el propi patrimoni és un dret que hauria de comptar-se entre els fonamentals. Tant és així que cal reivindicar una forma d'entendre el patrimoni que s'adigui amb la col·lectivitat que l'habita. S'ha de treballar la cultura comarcal perquè serveixi al seu principal gaudidor, l'habitant del Berguedà. La resta és presentar un taulell de

negociant obert només al forà que no permet estructurar i articular uns béns que facilitarien la identificació dels berguedans amb el seu entorn. El patrimoni no s'ha d'entendre amb finalitats mercantilistes encara que la seva gestió les acabi incloent, sinó amb la finalitat de crear una estructura on la població s'hi senti identificada i en gaudeixi. I, si se'l vol fer rendible, s'ha de fer de tal manera que representi una expressió lògica del què va ésser, és i pretén ser la comarca. Trencant aquest principi evidenciem el propi trencament i la incapacitat per a les accions comunes, obrint de bat a bat la porta a la despersonalització.

És imprescindible observar amb un cristall d'augment

Assumint el risc de poder ser tractats de tremendistes, direm que només els cristalls d'augment ens

permetran veure les esquerdes abans no es mostrin a ull nu. Potser algunes vegades cal magnificar el problema perquè sigui evident. Són necessaris molts canvis si es volen gestionar tots els béns que es deriven del patrimoni berguedà, si es vol que aquest sigui la veritable expressió dels nostres elements socials i culturals. Si es vol que aquest sigui un mirall on ens hi sentim reflectits amb satisfacció i no un motiu de vergonya i penediment. Per tant des d'aquí diem que:

- Cal una major sensibilització per les evidències que hem mostrat.
- Cal una major implicació per part de públic i institucions.
- Son les institucions les que, en primera instància, han de vetllar perquè això es produeixi.
- Calen polítiques culturals assenyades i possibles.
- S'ha de potenciar la idea de la conservació preventiva com a eina útil

per a emprendre una sòlida i segura gestió patrimonial.

- Reclamem la protecció dels espais naturals com a font de gaudi per al cos i l'esperit.

- Volem sentir el patrimoni com a cosa pròpia i sentir-nos-hi reflectits.

- Reclamem la creació d'una comissió d'experts que amb cobertura política, però sense ingerències, sigui capaç de crear un mapa del patrimoni berguedà que serveixi de base per a emprendre la seva gestió de forma assenyada. Els municipis i el Consell Comarcal hi haurien de tenir una implicació directa i destacada.

- Som partidaris d'una defensa a ultrança dels interessos culturals enfront d'altres interessos potser més lucratiu.

- Rebutgem les visions parcials i els localismes.

- Denunciem la falta de cura que demostren importants béns culturals de la nostra comarca.

- Denunciem els qui pretenen prostituir el patrimoni lliurant-lo, sense consideració de cap mena, al turisme.

- Desterrem la idea que només en les tradicions hi ha les formes més vertaderes de la nostra expressió cultural.

- Exigim que es repensi la qüestió patrimonial i que s'activin els mecanismes necessaris per a una correcta gestió.

- Exigim poder-nos emmirallar en el nostre patrimoni.

- Finalment, animem a persones i entitats a adherir-se al manifest del mirall.

**Josep Carreras Vilà,
Josep Noguera Canal,
Ramón Felipó Oriol,
Silvia Culell Vilanova,
Josep Farguell Magnet,
Josep Busquets Castella,
Jordi Puntas Calveras**

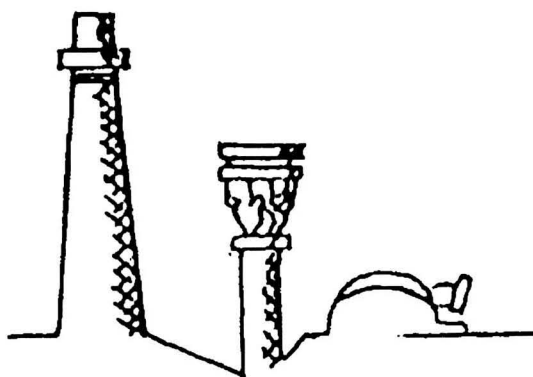

FONDA CERDANYA

Pl. del Fort, 5

Tels. 93 823 60 83 - 93 823 61 07

08696 LA POBLA DE LILLET

Dinamització del Patrimoni, sl

Apartat de Correus, 87 - 08600 BERGA

Tel. 608 222 525

www.bergueda.net/dinapat

E-mail: dinapat@minorisa.es

**Us ensenyem el present, recordant el passat i pensant en el futur.
Dissenyem els itineraris segons les vostres necessitats.**

HOTEL ESTEL